

STRÖKER, Elisabeth (Çev. Doğan Özlem) **Bilim Kuramına Giriş** **Ara Yayın (1990), s. 163**

Yasemin ABALI¹

Prof. Elisabeth Ströker, uzun yıllar Köln Üniversitesi'nde bilim felsefesi dersleri vermiş ve aynı üniversitenin Husserl Arşivi müdürlüğünü yürütmüştür. Bayan Ströker'in çeşitli yazıları dışında kitapları da bulunmaktadır.

Kitap, giriş (bölümü) ile başlamakta, giriş ve sonuç bölümleri dahil beş bölümden oluşmaktadır. Söz konusu bölümlerin kısaca analizi ise şöyledir:

15 sayfadan oluşan 'giriş' bölümünde, öncelikle bilim kuramının öbür felsefe disiplinlerine oranla oldukça yeni bir disiplin olduğu ve yüzyılımızın ilk on yılı içerisinde ulaştığı çerçeveden ve bilimlerin geçen yüzyılın sonlarına doğru göstermiş olduğu hızlı değişimin felsefeden yeni bir problem bilinci talep edilmesine yol açtığından söz edilmiştir.

'Bilimin Tabanı (Baz) Sorunu' başlıklı 1. bölümde bilimin tabanı (baz) sorunu: Soru sormanın önemi; algı ve gözlem; gözlem ve kuramsal soru sorma; betimleme, açıklama ve tekil gözlem olguları ve genelleştirme gibi alt başlıklar altında ele alınıp incelenmiştir.

'Kavramlar, Yasalar, Kuramlar' başlıklı 2. bölümde doğal dil ve bilim dili; bilimsel kavram formları; ölçme sorunları; deneyimsel ve kuramsal yasalar ve kuramlar gibi alt konulara yer verilmiştir.

'Bilimsel İfadelerin Geçerliliği Sorunları' başlıklı 3. bölümde bilimsel ifadelerin geçerliliği ile ilgili sorunları; geçerlilik ve denetlenebilirlik; geçerlilik sorununda uzlaşıcılık ve eleştirel rasyonalizm; yanlışlama, tüketme, doğrulama ve normlar olarak metodolojik kurallar gibi kısımlar başlığı altında ele alınıp incelenmiştir.

'Yaşama Pratiğinin Bir Parçası Olarak Bilim' başlıklı "Sonuç" bölümü tamamen bilim-teknik; bilim-toplum; bilim-etik ilişkilerinin Habermas ve Popper örneklerinde eleştirisel yönden değerlendirilmesine ayrılmıştır.

¹ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü.
E-mail: yaseminzeren@mynet.com

KİTABIN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

Elizabeth Ströker'in "Bilim Kuramına Giriş" isimli kitabının değerlendirilmesinde iki ana ölçüt esas alınmalı ve değerlendirme bu ölçütler açısından yapılmalıdır. Bu ölçütler şunlardır:

- 1- Bilim Kuramına Giriş kitabının bilimsel içerik ve biçimsel görünümünün değerlendirilmesi.
- 2- Kitap "çeviri" niteliğinde olduğu için Türkçe cümle yapısı ve imla kurallarına uygunluğunun ve çeviri tekniğinin değerlendirilmesi.

1-Kitabın Biçimsel İçerik ve Biçimsel Görünüm Açısından Değerlendirilmesi

Çeviri niteliğinde olan bu kitap, doğa bilimleri örneğinde bilim felsefesinin temel konu ve sorunlarını ele alan bir giriş kitabıdır. Kitap, 1970'lere kadar kendisini dar bir anlamda metodolojik sorunlarla sınırlanmış olan doğa bilimleri felsefesini, yaşama, praxis, toplum, tarih, teknik ve teknoloji ile ilgisi bakımından da ele alması ve bu bilim felsefesi geleneğinin bu konulardaki duyarsızlığını "eleştirel" bir bakışla ortaya koyması bakımından önemlidir ve bu açılarından ilgili literatüre katkı sağlayabilecek niteliktedir.

Kitap, bilimin dayandığı temel, bilimde kavram, yasa ve kuram oluşturma ve bunların denetlenmesi sorunları ve bilim felsefesinin başlıca akımları olarak mantıkçı empirizm, eleştirel rasyonalizm, uzlaşmacılık, işlemselcilik, eleştirel bilim kuramcılığını "karşılaştırmak" ve "eleştirel" bir tutumla ele aldığı için okuyucuya bilişsel alanda bilgi vermenin ötesinde analiz, sentez ve değerlendirme gibi üst düzey bilişsel davranışlar ve duyuşsal birtakım davranışlar kazandırabilecek nitelikte görülmektedir.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda kitabın incelediği konu alanı (Bilim Kuramı) na yakışır şekilde "bilimsel içerik" açısından yeterli olduğu söylenebilir. Türkçe'ye "çeviri" niteliğinde olması, kitabın genel (evrensel) olarak değerlendirilmesinin yanı sıra ülkemizdeki felsefe ve bilim felsefesi çalışmalarına katkısı açısından da değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

Çevirmen (Doğan Özlem) in önsözde de belirttiği gibi kitapta özellikle "Sonuç" bölümünde ele alınan konu ve sorunların Türkiye'deki felsefe ve özellikle de bilim felsefesi çalışmalarında irdelenip değerlendirilmesi gerekli görülmektedir.

Kitabın Biçimsel (Görünüm) Açısından Değerlendirilmesi:

Kitabın biçimsel ve sistematik açısından değerlendirilmesi aşağıdaki maddeler halinde ele alınmıştır:

- 1- Kitap “Giriş, Birinci, İkinci, Üçüncü bölümler ve Sonuç” olmak üzere beş bölümden oluşmuştur. 15 sayfadan oluşan Giriş bölümü (s. 7-22) biraz daha kısa tutulabilirdi.
- 2- Aynı şekilde “Sonuç” Bölümü (s.137-163) 26 sayfadır, sonuç daha kısa (öz) bir biçimde sunulabilir ve böylece okuyucuya daha net bilgiler sunulabilirdi.
- 3- Kitapta “İçindekiler” sayfasında yer alan sayfa numaraları ile kitabın içeriğinde yer alan bazı sayfa numaraları birbiriyle örtüşmemektedir. Üstelik Önsöz bölümünde “Ad ve Kavram Dizini” yer almasına rağmen içerikte bu dizinler yer almamıştır.
- 4- Kitapta “kaynakça” gösteriminde “dipnot” sistemi kullanılmış ve 52 tane dipnot gösterilmiştir. Dipnotların genelde ayrıntılı ve bilimsel olarak ele alındığı göze çarpmaktadır. Ancak kitabın sonunda soyadına göre alfabetik sıralamalı genel bir “kaynakça” verilebilirdi.
- 5- Kitapta bölüm sonlarında özetler sunulmamıştır. Bölüm sonlarında “özet” lemelere gidilmesi; içerik olarak okuyucu tarafından zor algılanabilip, öğrenilebilecek gibi görünen bu kitaptaki bölümlerde yer alan konuların özünün okuyucuya sunulması ve daha kolay anlaşılması imkanını verebilirdi.
- 6- Kitabın kapağı krem renginde olup, sade bir biçimde kartondan oluşturulmuştur. Kapakta “Türkçesi: Doğan Özlem” yerine “Türkçe’ye Çeviren: Doğan Özlem” ifadesi kullanılabilirdi.
- 7- Kitabın iç düzeni ciltli, orta kalitede sarı kağıt şeklinde oluşturulmuş, görsel öğeler (resim, şema, grafik, vb.) kullanılmamıştır.
- 8- Kitabın ebatları (13x19) küçük olup, son zamanlarda yaygınlaşan basım tekniğine uygun olarak görülmektedir. Punto büyüklüğü (12 punto) okuyucu seviyesine uygundur.

2-Kitabın “Çeviri” Niteliğinde Olması Nedeniyle Türkçe Cümle Yapısı ve İmla Kurallarına Uygunluk ve Çeviri Tekniği Açısından Değerlendirilmesi

Kitapta Türkçe cümle yapısı ve imla kurallarına uygunluk ve çeviri tekniği açısından bazı eksiklik ve hatalar göze çarpmaktadır.

Çevirmenin bazı özel terimlerin orijinaline bağlı kalarak parantez içerisinde orijinal terimleri sunması olumlu bir çaba olarak görülmektedir. Yine bazı kelimeler vurgulanma amacı ile değişik punto ile verilmiştir.

Ancak bazı kelimeler Türkçe’ye çevrilmiş olmalarına rağmen, parantez içerisinde bir başka söylenişleri ile sunulmuşlardır. Örnek; taban (baz), nelikleri (mahiyetleri) [s.31], vb.

Bazı sayfalarda ise Türkçe anlamı açısından tam olarak çevrilemediği imajını veren bazı kavramlar parantez içerisinde de ayrı bir ifade ile yer almıştır. Örneğin; sayfa 70’de dil ekonomisi (dilden tasarruf etme), sayfa 107’de en uç (extrem), sayfa 106’da yasa prognosları (kestirimler), vb.

Türkçe’ye çevrilmesinde cümle yapısı ve imla kuralları açısından rastlanan bazı yetersizliklerin kitabın içerik olarak ağır sayılabilecek felsefi bir konuyu ele almış olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Ancak yukarıda belirttiğimiz çeviriden kaynaklanan küçük çaplı birtakım bir takım eksikliklerine rağmen Türkçe literatürde bu alandaki eksikliği göz önüne alınırsa; çevirmenin, bilimsel açıdan oldukça yeterli düzeyde görünen ve böyle bir kitabın Türkçe’ye çevrilip, kazandırılması yönündeki çabasını takdir etmemek mümkün değildir.